

REDACȚIA
și ADMINISTRAȚIA:
Deák Ferenc-utca 35.

Articoli și corespondențe pentru publicare se trimit redacției.

Concure, inserțiuni și taxele de abonament se trimit administrației tipografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

FORAIE BISERICĂȘCĂ-ȘCOLĂȘTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECĂ.

ABONAMENTUL:
Pe un an 10 coroane.
Pe jum. an 5 coroane.

Pentru România și străinătate:

Pe un an 14 franci.
Pe jum. an 7 franci.

Telefon pentru oraș și comitat Nr. 266.

Nr. 4000/1917

Comunicat oficios.

Di ministru de honvezi sub Nr. 21600/Prez. 4—1917 a luat unele dispozițiuni, privitor la indivizii absolvați pe timp determinat dela serviciul militar activ. Dintre acestea, cele ce pot privi și pe învățătorii noștri sunt următoarele:

1. Cei ce în viitor vor fi absolvați dela serviciul militar activ pe timp determinat vor primi următoarea hotărîre:

a) „se absoalvă deocamdată până în.....“ („egyelőre.....ig felmentetik“) sau

b) „se absoalvă deocamdată până în..... Mai departe nu. În aceasta zi va avea să se înregistreze fără să aștepte vr'o provocare specială“. („egyelőre.....ig felmentetik. Tovább nem. Ezen napon behívás nélkül bevonulni köteles“).

Cine a primit hotărîrea de sub a) are posibilitatea de a-și cere prelungirea absolvării. Anume, dacă poate dovedi cu motive justificate, că absolvarea lui și pe mai departe de fapt e necesară, are să-și înainteze cererea în forma conspectului stabilit prin ordinațiunea ministerială Nr. 4100/1917, în chestia revizuirii absolvărilor. Autoritățile administrative sunt îndreptățite, ca în caz de lipsă, să permită respectivului, ca să rămână acasă până ce va primi rezoluțiunea la noua sa rugare.

Prelungirea absolvării acelora, cari au primit hotărîrea de sub b) din principiu nu e posibilă. Aceștia în ziua, când le expiră termenul absolvării, au necondiționat să se înregistreze, deoarece, chiar de și-ar cere absolvarea, autorităților administrative le e interzis, ca să le permită rămânerea acasă și pe mai departe.

2) Indivizii absolvați pe timp determinat, dacă chestia absolvării lor e deja trecută prin revizie și în actul de absolvare, ce l-au primit, nu este nici una din cele două hotărîri de sub punctul 1) atunci aceștia au să se prezinte la serviciul de arme la termenul fixat în rezoluțiunea de absolvare.

3) Indivizii absolvați pe timp determinat, a căroră absolvare stă încă sub revizie, se consideră de absolvați — respective absolvirea lor se consideră de prelungită — până când chestia lor nu va fi rezolvită pe calea reviziei.

Arad, la 12/25 Octombrie 1917.

Joan J. Rapp,
Episcop.

Nr. 3533/1917

Circular

cătră oficiile protopresbiterale și parohiale; cătră sinoadele parohiale și peste tot cătră clerul și poporul din părțile, ce aparțin la Consistorul eparhial arădan.

Expirând mandatul deputaților congresuali aleși în 1916, în urma provocării Prea Venerabilului nostru Consistor metropolitan din 21 August (3 Septembrie) a. c. Nr. 365/1917 M. subscrisul Consistor dispune alegeri nouă de deputați congresuali pentru un period de trei ani, care începe cu 1 Octombrie 1917.

De după arondarea mai nouă, cele 14 cercuri electorale mirenești, rezervate pentru acest district, se compun precum urmează:

I. Cercul Arad, cu 14 comune și anume: Arad, Arad-Gaiu, Bătania, Budapesta, Cenadul-unguresc, Cicir, Mândruloc, Micălaca, Nădlac, Pecica, Sâmbăteni, Semlac, Șeitin, Tornea.

II. Cercul Radna, cu 37 comune și anume: Baia, Bătuța, Bărzava, Căpruța, Cladova, Corbești, Conop, Cuiș, Cuvin, Dumbrăvița, Govoșdia, Gioroc, Giulița, Groși, Halaliș, Ilteu, Lupești, Milova, Miniș, Monoroștia, Odvoș, Obârșia, Pauliș, Pernești, Petriș, Radna, Roșia, Seliște, Șoimoș, Slatina, Soroșag, Soboșin, Temeșești, Toc, Totvaradia, Troiaș și Viennești.

III. Cercul Giula, cu 12 comune și anume: Bichiș, Ciaba, Chitighaz, Curticiu, Giula-germană, Giulamaghiară, Giula-Varșand, Macea, Otlaca, Pil, Șiclău și Socodor.

IV. Cercul Chișineu, cu 12 comune și anume: Apateu, Berechuiu, Cinteiu, Chișineu, Erdeiș, Mișca, Nădab, Șimand, Sinteia, Șepreuş, Talpoș și Vădaș.

V. Cercul Șiria, cu 16 comune și anume: Agrîș, Arăneag, Chirechuiu, Covăsinț, Comlăuș, Curtacheriu, Drauț, Dud, Galșa, Măderat, Măasca, Păncota, Sinteia, Șiria, Târnova și F.-Vârșand,

VI. Cercul Boroșineu, cu 11 comune și anume: Bocsâg, Cermeiu, Ienopolea, Iermata, Mănerău, Moroda, Răpsâg, Seleuș-Cigherel, Șicula, Șomoșcheș și Zărând.

VII. Cercul Buteni, cu 43 comune și anume: Aldești, Almaș, Berindia, Bârsa, Bontăști, Buteni, Bodești, Buhani, Cavna, Căcărău, Chisindia, Chertiș, Cil, Cociuba, Cuied, Dezna, Dieci, Donceni, Govoșdia, Hodiș, Ignesti, Iarcoș, Laz, Luguzău, Miniad, Moneasa, Mustești, Nadalbești, Nadăș, Neagra, Păiușeni, Prăjești, Ramna, Revetiș, Roșia, B.-Sebiș, Sălăgeni, Șilindia, Susani Slatina, Tauț, Voivodeni și Vasoaia.

VIII. Cercul Hălmagiu, cu 62 comune și anume: Aciaua, Aciuța, Baldovini, Bănești, Basarabasa, Botestii, Brotuna, Brusturi, Budești, Căzănești, Ciuciu, Ciun-

gani, Cristești, Crocna, Dumbrava, Finiș, Valeamare, Gurahonț, Groși, Guravale, Hălmațiu-Lescioara, Hălmațel, Holtmizeș, Honțisor, Ionești, Iosaș, Iosășel-Baltele, Lazuri, Leasa, Leauțiu, Luncșoara, Măgulița, Mădrigești, Mermești, Ociu, Ocior, Obârșia, Pleșcuța, Prevăleni, Poiana, Poienari, Rostoci, Saturău, Secaș, Sârbi, Șteia, Strâmba, Șoimoș-Buceava, Tălagiu, Târnavă, Termure, Tisa, Tohești, Tomești, Tiulești, Valea-mare, Vața-de-sus, Vața-de-jos, Vosdoci, Vidra, Zeldiș și Zimbru-Dulcele cu Brusturești.

IX. Cercul Birchiș, cu 31 comune și anume: Bara, Batta, Bacamezău, Birchiș, Bulza, Bunea-rom., Căpălnaș, Căprioara, Cladova, Cutina, Dobrești, Duboști, Groși, Iersnic, Lăpușnic, Leucușești, Monoștur, Ohaba-lungă, Ohaba-sârbească, Ostrov, Pădurani, Pojoga, Rădmănești, Rachita, Remetea-luncă, Selciva, Spata, Țela, Topla, Valea-mare și Vereșmort.

X. Cercul Chisetău, cu 20 comune și anume: Babșa, Balinț, Belinț, Budinț, Chisetău, Coșteul-mare, Dragoești, Fadimac, Ficătar, Gruini, Hisiaș, Ictar, Ohaba-Forgaciu, Paniova, Șușanovăț, Șuștra, Teeș, Târgoiște, Topolovăț și Jabăr.

XI. Cercul Lipova, cu 23 comune și anume: Belotinț, Bruznic, Buzad, Chelmac, Chesinț, Chizdia, Crivobara, Comiat, Cuveșdia, Dorgoș, Dubochinadăș, Hodoș, Checheș, Brestovaț, Labașint, Lalașint, Lipova, Pătârși, Secaș, Șistaroveț, Ususău, Vizma și Zabalt.

XII. Cercul Vinga, cu 18 comune și anume: Alioș, Bărateaz, Bencecul-român, Călacea, Chinez, Fenciac, Fibiș, Firighaz, Fiscut, Hodoni, Jadani, Monoștur, Murani, Seceani, Secusigi, S.-Miclăușul-mic, Vinga, Bodrogul-nou și vechiu și filialele.

XIII. Cercul Timișoara, cu 25 comune și anume: Bazoș, Becicherecul-Mic, Beregsău, Bucovăț, Cernetez, Chișoda, Fabricul S. Georgiu, — S.-Ilie, Ghiroc, Șag, Ghiroda, Ianova, Izvin, Medveș, Timișoara Franciscin, Moșnița, Timișoara Elisabetin, Parța, Pobda, Pustiniș, Remetea-timișană, Săn-Andrieu, Săn-Mihaiul rom., Utvin și Herniacova.

XIV. Cercul B.-Comloș, cu 16 comune și anume: B.-Comloș, Beba-veche, Cenadul-sârbesc, Checiorom., Chișoros, Eica rom., Iancahid, Igrăș, Nereu, Pesac, Sarcia rom., Sarafola, Săn-Nicolaul-mare, Toracul-mare, Toracul-mic și Vălcani.

Amăsurat acestei împărțiri, părțile aparținătoare la acest consistor, formând 14 cercuri electorale, aleg 7 deputați din cler și 14 din mireni, de toți 21 deputați.

Îmbinarea cercurilor în colegii electorale, locurile centrale de alegere și de scrutinii, precum și numele comisarilor le prezintă Conspectul dela finea acestui circular sub A).

Premițând acestea și având în vedere, că la alegerea deputaților congresuali servește de cinosură regulamentul pentru alegerea deputaților congresuali, votat de congresul național-bisericesc la 11/23 Octombrie 1891, Nr. prot. 156 se dispun următoarele:

A) Pentru alegerea deputaților din cler. Preoții din câte două cercuri electorale îmbinate într'un colegiu, — fără a mai aștepta altă provocare, — se vor aduna **Joi în 2/15 Noemvrie a. c. la orele 11 înainte de amiază**, la locul central de alegere, indicat în conspectul de sub A) și anume în localitatea îndatinată ori designată prin comisarul consistorial, și sub conducerea acestuia vor alege un

deputat din cler pentru Congresul național-bisericesc observându-se la actul alegerii prescritele din §§-ii 18—26 ai suscitativului Regulament congresual, iar după efectuarea alegerii și după prevederea alesului cu credenționalul, comisarul va subșterne aici protocolul de alegere, într'una cu toate actele electorale, în 24 de ore după încheierea alegerii, — (Regulament § 12).

B) Referitor la alegerea deputaților mireni. Deși modalitatea publicării și a constituirei Sinodului electoral, precum și a votării, este precizată în §§-ii 27—37 ai suscitativului Regulament congresual, — trimis fiecărui oficiu parohial pe calea protopopiatului la 15/27 Februarie 1892 Nr. 123 — totuș pentru evitarea necorectităților se dispun precum urmează:

1. Se îndatorează preoțimea parohială, ca **Joi în 26 Octombrie (8 Noemvrie) a. c.** în toate comunele, unde este preot local, să publice sinod parohial extraordinar pe **Duminecă în 5/18 Noemvrie a. c.**, în care zi apoi în toate acestea comune nesmintit să se facă alegerea deputaților mireni pentru congresul național-bisericesc. Alt termin pentru acestea comune nu se admite.

Preotul conducător al oficiului parohial se îngrijește, ca această publicare să se facă deodată și în filii, invitând pe alegătorii acelora la alegere în comuna materă; filiile așadară votează în acelaș protocol, cu cei din materă. Regul. § 15 și 27).

În comunele cu mai mulți preoți conducătorul oficiului parohial se îndatorează a comunica tuturor preoților din loc terminul de alegere.

2. În comunele, unde nu este preot local, administratorul comunei respective va publica în **29 Octombrie (11 Noemvrie) a. c.** sinod parohial extraordinar pe **Miercuri în 8/21 Noemvrie a. c.**, când apoi și în acelea comune se va face alegerea deputaților mireni pentru congresul național-bisericesc.

3. Pentru a ușură biroului electoral actul alegerii, se trimite fiecărei parohii câte un exemplar din formularul de protocol sub B).

Lista membrilor sinodului parohial, care a servit de bază la votare, se alătură la protocol în copie autentică, provăzută cu clauzula de autenticare și subscrisă de președintele ordinar și de notarul sinodului, precum și de doi bărbați de încredere designați de sinod, iar lista originală rămâne și mai departe în arhivul parohial. Totodată se îndrumă președinții și întreg biroul sinodului electoral a fi cu atențiune și a observă strict următoarele și anume:

a) Aclamațiunea nu este permisă, precum nu este permis nici să voteze unul în numele altuia, prezent sau absent.

b) În protocol să se inducă apriat și corect: locul și ziua, **ora începerii și a terminării votării.**

c) Numele candidatului, pe care votează alegătorii, să se scrie întreg și corect, căci semnele „dto“ și — „ „ — nu sunt permise, și voturile induse la astfel de semne nu se vor considera.

d) votarea să se continue pe cât timp se însinuă alegătorii îndreptățiți, iar după ce au votizat cei prezenți, să se mai aștepte 1/2 oră, pentru a se putea prezenta și alți alegători îndreptățiți și dacă în interval de 1/2 oră nu se mai prezintă nici un alegător, se încheie votarea anumindu-se la protocol ora încheierii; apoi după încheierea votării, după sumisarea voturilor

enuțându-se rezultatul, protocolul se subscrie de președinte, bărbați de încredere și de notar, iar dacă bărbații de încredere, sau măcar și numai unul din ei, n'ar ști scrie, numele lor îl poate scrie și notarul, dar această împrejurare trebuie vădită prin aceea, că se spune apriat la protocol: cine a scris pe cei neștiutori de scrisoare? Fixarea timpului de așteptare ($\frac{1}{2}$ de oră) numai o singură dată se admite. După subscriere protocolul pe pagina subscrierilor se prevede cu 2 sigile unul al parohiei, altul al președintelui sau al unuia dintre bărbații de încredere.

e) Protocolul astfel încheiat împreună cu copia autentică de pe lista alegătorilor (și la caz de votizare secretă și cu ședulele de votare) să se pună sub cuvertă, și cuvertă să se sigileze **cu două sigile** și anume: cu sigilul oficiului parohial, și cu sigilul președintelui sau al vre-unui bărbat de încredere; iar dacă n'ci unul, nici altul dintre aceștia n'ar avea sigil, să se sigileze **în două locuri cu sigilul oficiului parohial** și astfel sigilat *cu două sigile* și respective în două locuri, și provăzut cu adresa: „Protocolul Sinodului parohial din comuna

-----” să se predea **imediat** în fața biroului unuia dintre bărbații de încredere cu însărcinarea, ca pe ziua de **19 Noemvrie (2 Decemvrie)** a. c. la ora 11 înainte de amiază, să-l prezinte comisarului consistorial la locul central al scrutinului. Dacă acest membru ar fi împedecat, este datorința bărbatului de încredere al doilea a îndeplini această predare.

Aceasta predare să se constate în protocolul electoral.

4. La **19 Noemvrie (2 Decemvrie)** a. c. ora 11 înainte de amiază, prezentându-se bărbații de încredere ai singuraticilor sinoade parohiale la locul central al cercului anumit în conspectul A) și anume în localitatea designată prin comisarul consistorial, sub președinția acestuia se vor constitui în colegiul de scrutiniiu, alegându-și din sânul lor un notar pentru ducerea protocolului și doi bărbați de controlă.

5. Despre actul scrutinării, care trebuie să continue neîntrerupt și să se termine în aceeași zi, e a se lua protocol, în care să se inducă: *locul, ziua și cercul electoral* unde s'a ținut scrutinul cu expunerea precisă *a orei*, la care s'a început; apoi la **scrutinarea se urmează astfel**: comisarul consistorial, în prezența bărbaților de controlă, desfăcând cuvertele fără a vătăma sigilele va lua pe rând toate protocoalele electorale, le va ceți cu voace înaltă și va îngrijii, ca voturile din acelea protocoale să se inducă în protocolul colegiului de scrutiniiu, după ordinea comunelor, din care se formează cercul electoral. Cuvertele se alătură la protocol.

6. Colegiul de scrutiniiu nu este competent, nici îndreptățit a modifica, a șterge ori a adauge ceva în protocoalele de alegere ale singuraticilor sinoade parohiale, precum n'ci a examina și a delibera asupra actului de alegere, ci numai a-și face observările la protocolul de scrutiniiu asupra protocoalelor defectuoase și astfel acele protocoale, cari n'ar corăspunde ș-lor din Regulamentul sus citat, adecă n'ar fi subscrise și sigilate, cum se recere, ori ar avea alte defecte, precum și cele prezentate mai târziu ori eventual trimise numai cu poșta, nu le va lua în considerațiune, ci simplu le va adnexa la protocol, anumind cauzele pentru cari nu s'au putut considera.

7. Dacă, după desfacerea și inducerea tuturor

protocoalelor de alegere prezentate, se constată, că ar mai fi parohii, dela cari nu s'au prezentat bărbații de încredere cu protocoalele, comisarul consistorial împreună cu colegiul va mai aștepta o **jumătate de oră**, și dacă în acel interval se vor prezenta bărbați de încredere cu protocoale, le va primi și induce și acestea, iar dacă se va constată, că s'au prezentat protocoalele din toate parohiile, ori că nici după așteptare de o jumătate de oră nu s'au mai prezentat dela comunele restante protocoalele așteptate se va încheia scrutinul, constatându-se în protocol *ora încheerii*; după aceea se vor număra voturile, pe baza protocolului de scrutiniiu, și acel individ, care după computarea tuturor voturilor se va constată, că a întrunit mai multe voturi, se va proclama de deputat ales din partea cercului respectiv, și ca atare se va prevedea cu credențional. La caz însă, când doară doi sau mai mulți vor fi întrunit majoritate în număr egal, între dânșii să decidă soarta, îndată la fața locului. (Regulament §. 39).

8. Protocolul colegiului de scrutiniiu și credenționalul alesului deputat se vor subscrie de comisarul consistorial, de notarul colegiului și de toți ceilalți membrii, adecă de bărbați de încredere ai sinoadelor parohiale; apoi credenționalul se va predă, ori se va trimite pe cale sigură (pe poșta, recomandat) la mâinile alesului deputat; iar protocolul colegiului de scrutiniiu, împreună cu toate actele electorale (adecă și *cuvertele cu protocoalele* singuraticelor sinoade electorale) comisarul consistorial îi va *subșterne* Consistorului de aici în termen *24 de ore cu raport*, în care se va arăta, că credenționalul l-a transpus alesului deputat, indicând și modul transpunerii. (Regulament §. 41).

9. La caz, când vre-un comisar consistorial preoțesc, ori mirean ar fi împedecat, în ori ce mod, de a-și împlini misiunea de comisar: are să facă numai decât arătare la Consistorul de aici pentru altă dispoziție; dacă însă până la alegere, respective până la scrutin, nu va fi urmat de aici numirea altui comisar, sau doară împedecarea comisarului numit se va arăta numai chiar în ziua sau sub actul alegerii, respective a scrutinului, în astfel de caz, alegătorii, respective membrii de scrutiniiu sunt autorizați a-și alege un suplent al comisarului consistorial, care apoi va îndeplini toate agendele comisarului. (Regulament §. 10).

10. Toate persoanele, cari iau parte la alegerile de sub întrebare, fie ca președinți, notari, bărbați de încredere, bărbați de controlă, fie ca simpli alegători, se fac vinovați de delict disciplinar și vor fi urmăriți și pedepsiți pe cale disciplinară, *precum au fost urmăriți și pedepsiți și în trecutul apropiat aceia*, cari au săvârșit vre-o faptă contrară dispozițiilor în vigoare pentru alegerile de sub întrebare, ar conturbă, ori chiar ar zădărnici alegerea.

Aducând acestea la cunoștința clerului și popoului nostru, sfătuim pe toți, ca și la exerciarea acestui drept — al alegerilor deputaților congresuali, să fie conduși de sentimente adevărat creștinești, alegând de deputați congresuali numai bărbați devotați cauzelor noastre bisericesti, bărbați zeloși și apți de a concurge cu sfatul și înțelepciunea lor la regularea, consolidarea și înaintarea afacerilor bisericeii noastre naționale și în considerarea stărilor actuale, **să aleagă atari bărbați, cari n'ar fi împedecați a lua parte la congresul ordinar.**

CONSPECTUL

comisarilor consistoriali la actul alegerii deputaților pentru congresul național-bisericesc,
pe periodul 1 octomvrie 1917 — 1 octomvrie 1920.

Nr. curent	Numirea cercului	Nrul comunelor	Pentru mireni		Pentru preoți	
			Locul scrutiniului	Comisar consistorial	Locul alegerii	Comisar consistorial
I	Arad	14	Arad	<i>Gerasim Serb</i> ref consistorial	Arad	<i>Mihaiu Păcățian</i> asesor ref. în Arad
II	Radna	37	Radna	<i>Sava Raicu</i> director de bancă		
III	Giula	12	Giula	<i>Dr. Gh. Popoviciu</i> advocat	Chișineu	<i>Dr. Iosif Olariu</i> protosincol, dir. sem. Arad
IV	Chișineu	12	Chișineu	<i>Dr. Cornel Ardelean</i> advocat		
V	Șiria (Világos)	16	Șiria (Világos)	<i>Dr. Sever Miclea</i> advocat	Pâncota	<i>Ioan Georgia</i> protopresbiter, Ienopolea
VI	Ienopolea (Boroșineu)	11	Ienopolea	<i>Vasilie Goldiș</i> secretar consistorial		
VII	Buteni	43	Buteni	<i>Dr. Gheorghe Crișan</i> advocat	Iosășel	<i>Cornel Lazar</i> protopresb. Hălmagiu
VIII	Hălmagiu	62	Hălmagiu	<i>Petru Truția</i> advocat		
IX	Birchiș	31	Birchiș	<i>Petru Ionașiu</i> secretar dominial	Leucușești	<i>Gerasim Sârb</i> protopresbiter, Belinț
X	Chisetău	20	Chisetău	<i>Dr. Gheorghe Adam</i> advocat		
XI	Lipova	23	Lipova	<i>Dr. Const. Mișici</i> advocat	Lipova	<i>Fabrițiu Manoilă</i> protopresbiter, Lipova
XII	Vinga	18	Vinga	<i>Dr. Ioan Doboșan</i> advocat		
XIII	Timișoara	25	Timișoara	<i>Emanuil Ungurean</i> advocat	Timișoara	<i>Ioan Oprea</i> adm. ppresb. Timișoara
XIV	B.-Comloș	16	B.-Comloș	<i>Nestor Oprean</i> advocat		

Dat în Arad, din ședința Consistoriului plenar, ținută la 12/25 octomvrie 1917.

Ioan J. Papp m. p.,
Episcop.

Notă. Dela 8/21 până la 12/25 noemvrie nu sunt prescrise cele 8 zile.

Reorganizarea

învățământului teologic și a educației seminariale.

De Dr. Lazar Iacob, profesor.

(Urmare).

7. Lipsește un regulament, care să normeze conduita elevilor potrivit chemării lor și trebuințelor de astăzi. Avem și noi un regulament, făcut înainte cu câteva decenii, dar acesta este învehit și cuprinde dispoziții cari pot fi nesocotite de elevi fără cea mai mică teamă de a fi pedepsiți. Ori ce înțeles are, să se cetească cu un fast deosebit, în cadrele inaugurării solemne a anului școlar, că fumatul este oprit când dispoziția aceasta nu se execută niciodată? Prin atari dispoziții nu se crează respect față de legi, nu se ține disciplină.

8. În institutul nostru de un deceniu și mai bine s'au introdus și cursuri private. Pe lângă elevii ordinari se primesc și privațiști, pentru cari se țin examene deosebite. Cursurile private au fost motivate cu lipsa mare de preoți mai ales în parohiile mai slabe, la cari nu se află concurenți dintre elevii ordinari. Dar indiferent de motivele aduse, fapt e, că s'au introdus cursurile private, și în urma acestui favor deosebit a început o adevărată rivalizare între învățători de a se înscrie în teologie. S'au înscris învățători cari nu corespundeau cerințelor legii nouă școlare, deci erau avizați să-și asigure existența în alt chip, făcându-se preoți; dar s'au înscris și învățători cu diplomă și cunoscuți ca bune puteri didactice. În felul acesta s'a înmulțit numărul preoților, dar s'a pregătit și criza de învățători, pe care o resimte astăzi școala, și pe care autoritatea bisericească caută să o înlăture prin îndatorirea studenților în teologie de a-și câștiga cvalficațiunea învățătorescă. Și ce este mai curios, în timpul când se recurge la remediul acesta, la noi se continuă cursurile private, la cari se primesc tot învățători.

Oricât de mult s'ar accentuă lipsa de preoți, trebuie să afirmăm, că cursurile private nu au nici o rațiune de a mai fi susținute, fiindcă ele duc la reducerea nivelului institutului nostru și autorității preoției, pentru că la cursurile acestea nu poate fi vorba de cunoștințe temeinice. Ce-i drept cursurile private țin trei ani, dar elevii privațiști vin numai cu două săptămâni sau cu o lună înainte de examen, ca să se intereseze de studiu. Așadar după 6 săptămâni sau cel mult după trei luni, cu cheltuieli minimale, se văd cu absolutul în mână. Formal lucrul este în ordine, actele ar fi în regulă, dar în realitate nu ne putem face iluzii și nu putem fi încântați de pregătirea de felul acesta, care ne duce așa de aproape de zilele episcopului Moga cu cunoscuta-i școală clericală.

Cursurile private constituie și cea mai mare nedreptate pentru elevii ordinari, cari cu cheltuieli mari trebuie să se întrețină în seminar timp de trei ani, fără să li se asigure vre-o întâietate față de elevii privațiști. Dimpotrivă, elevul privatist, văzându-se în posesiunea absolutului și testimoniul de cvalificație preoțescă, cu actele în regulă, reclamă pentru sine drepturi egale și se întâmplă ca la alegere să cadă tocmai candidatul cu pregătiri sistematice.

Situației acesteia nefirești trebuie să se pună capăt. Trebuie să accentuăm, că aceste cursuri stau în contradicție cu ființa slujbei preoțești, care nu stă numai în observarea ritualului, ci și în predicarea

luminei și culturii în inimile creștinilor, iar aceasta reclamă o pregătire sistematică (V. Șaguna, Compendiu de drept canonic § 214). De aceea e timpul suprem să se desființeze cu surile private, cari nu există nicăiri la școale superioare, la școale de specialitate, iar pentru sporirea contingentului de preoți să se caute alte mijloace.

9. La pregătirea candidaților la preoție, pe lângă cultura științifică, biserica s'a îngrijit ca ei să primească și un fel de viețuire conform chemării lor. De aceea din timpurile cele mai vechi s'au înființat seminarii pe la reședințele episcopale. Aici candidații își puteau însuși o vieță în conformitate cu învățăturile religioase, cari li se împărtășiau și corespunzătoare chemării lor. Astăzi e regulă generală, ca candidații la preoție să fie crescuți în seminarii, pentru că numai aici li se poate forma caracterul preoțesc. De sine înțeles, seminarul trebuie să fie organizat, ca să poată realiza scopul urmărit de un institut teologic. Elevii să aibă parte de supraveghiere și îngrijire părintească, de povățuire sufletească și în toate împrejurările să se țină seamă de faptul, că seminarul are chemarea de a îngriji de educația preoțescă. Acest scop să primeze totdeauna.

E întrebarea mare acum, că seminarul nostru e întocmit astfel, ca să se poată considera ca o completare a școlii? Fiind vorba acum de reformă, trebuie să spunem sincer adevărul, să arătăm defectele, căci numai în felul acesta se pot face îmbunătățiri.

Înainte de toate trebuie să constatăm lipsa unui *spiritual*, de cultură teologică temeinică, cu vieță morală ireproșabilă, care să aibă grijă de vieța sufletească a candidaților. Lipsește o sală de rituale și în special lipsește capela care trebuie să fie la o școală teologică. Seminarul nu este întocmit, ca elevii să se simtească bine și să se poată face un studiu intensiv. Avem un seminar frumos cu parc frumos, dar interiorul nici decât nu-i atrăgător. Nu este îngrijirea recerută de curățenie, se primesc mai mulți elevi decât pentru câți e aranjat seminarul, lipsește o sală frumoasă de lectură, care să fie un salon al elevilor, nu s'a făcut nici o îngrijire de distracții, ca elevii să fie legați de seminar, pentru aceea nu-i mirare, că așteaptă cu nerăbdare timpul de eșire în oraș.

În sfârșit nu se poate lăsa neamintit neajunsul cel mai mare, care poate fi privit drept cauză a stărilor de acum, că se are în vedere mai mult rentabilitatea materială a seminarului, decât cerințele educației. Lucrul acesta este foarte greșit, pentru că școala nu se poate pune într-o categorie cu afacerile comerciale, câștigul ei nu este banul ce-l realizează din didactru și taxele de întreținere, ci vieța care o deșteaptă, educația care o face, pentru promovarea căreia trebuie să se aducă toate jertfele posibile. În condițiile acestea se poate afirma fără sfială, că seminarul are mai curând înfățișarea unei cazarme, decât a unui loc de educație. Se impune deci necesitatea de a organiza seminarul astfel, ca să înlesnească studiul intensiv al teologiei și să fie un mediu prielnic pentru formarea caracterului preoțesc. Să facem din seminar un loc, în care elevii să petreacă cu plăcere și cu înduioșare să-și aducă aminte de el vieța întreagă.

10. În sfârșit nu se poate lăsa neamintită nici împrejurarea, că institutul teologic e lipsit cu totul de autonomia, de care se bucură alte școale. Și este foarte caracteristică situația aceasta a institutului în cadrele organismului nostru bisericesc.

În virtutea statutului nostru organic fiecare parte constitutivă a bisericii e investită cu un larg drept de autonomie. Parohia își alege personalul necesar, decide în afacerile cari privesc viața ei, dar școala — care pregătește preoți și protopopi pentru eparhia întreagă, ba chiar și episcopi — nu are nici măcar atribuțiile unei parohii, nu are nici măcar un simulacru de autonomie. Toate afacerile — fie mari, fie mici — trec prin Consistor. Primirea în teologie se face fără cel mai mic concurs al școlii, admiterea la examen, fixarea definitivă a termenilor de examen, concedierea elevilor... scurt: toate afacerilor trebuie să treacă prin Consistor. Tot timpul trece cu corespondențe, întrebări și răspunsuri și, de sine înțeles, nu se poate face progres, fiindcă pentru chestii de inițiativă nu mui rămâne vreme. Ce ar fi dacă s'ar urmă acelaș procedeu și față de parohii? Ar fi un număr nesfârșit de esibite și un adevărat haos.

Trebue dar să se stabilească o sferă independentă de activitate pentru teologie, o autonomie, precum reclamă caracterul și decorul ei de școală superioară și cum au alte instituite similare.

Am înșirat neajunsurile acestea din interes cătră institut și din iubire sinceră cătră biserică, înflorirea căreia dorim să o promovăm. Aflu însă, că prin simpla constatare a neajunsurilor nu am făcut lucru deplin, ci trebue să se caute și mijloacele de îndreptare. De aceea în cele următoare voi trata și principiile de reorganizare.

(Va urmă.)

Schimbări în configurația Pământului.

Trăim o viață relativ scurtă aici pe pământ, care ne asigură existența materială într'un chip sau altul. După cum omul de când naște până moare în continuu se schimbă, — deși ca ființă e acelaș, — în raport cu etatea, astfel și Pământul încetul cu încetul se schimbă, se transformă. Altul e omul când e tânăr, altul când e bărbat și altul când e bătrân. E acelaș, dar în altă formă, ca să zic așa. Tot astfel se schimbă și forma, mai bine zis configurația Pământului. Viața unui om o putem urmări, a Pământului însă nu. Viața Pământului e mai lungă și se dezvoltă foarte încet. La om vorbim de zeci de ani, la pământ de milioane de ani. Trecutul omenesc îl cetim de pe hârtie, trecutul pământului, ni-l spune el însuș, ni-l spune solul, ni-l spun pietrele.

Schimbările cărora e supus Pământul par a fi neînsemnate, nefind observate și precizate. Pentruca să putem observa și cunoaște schimbările ce se produc, trebuesc anumiți ochi, cari observă și lucrurile cele mai mici, cari, apoi la o altă fac ceva mai mult și în total foarte mult, pentrucă:

Picuri cu strop de strop
Fac al mărilor potop

după cum zice Coșbuc.

La celece urmează, vreau să amintesc numai unele schimbări cari se produc pe Pământ, și cari îi schimbă configurația zi de zi, an de an pe neobservate.

Pământul nostru, căci al nostru e, e destul de bătrân, multe suferinți și necazuri a suferit până ce a ajuns în starea în care e azi. Formarea, crearea lui a durat mult timp, pentrucă dupăcum ne spune geologia

și astronomia, el la început a fost diform, despre ce ne relatează și Moisi, și în cadescenț, fiind un corp sărit din soare, mai bine zis desprins din Soare după teoria lui Kant-Laplace. În epoca aceasta de formațiune și consolidare — epoca arhaică sau azoică — pământul a fost un foc viu, un glob de foc, încunjurat de vapori de apă. Această epocă e de durată foarte lungă. Cu vremea apoi s'a solidificat și în epoca a doua, primară, apar primele vietăți, plante și animale inferioare, unicelulare. În epoca a treia, — secundară — apar plantele mai mari, peștii și unele din animale, în epoca a patra — terțiară —, apar animalele superioare, și la finea epocii și omul, a cărui istorie o cunoaștem numai din epoca actuală — sau quaternară.

Am schițat numai dezvoltarea Pământului, fără ca să amintesc de configurația lui. Referitor la aceasta pot să amintesc, că solul s'a format în diferitele epoce succesiv, iar configurația de azi datează dela epoca glacială și diluvin.

Epocile istoriei omenimei se socotesc în sute sau mii de ani. Epocile Pământului în milioane de ani, și dacă ne gândim la timpul acesta colosal de mult, înțelegem, că Pământul, pe care trăim o viață atât de scurtă, are o viață foarte lungă, a cărei istorie e foarte bogată în evenimente frumoase și interesante, și pe cari ni-le face cunoscute geologia.

Dintre schimbările ce se produc pe Pământ, acum deocamdată vreau să amintesc numai pe unele dintre acelea, cari se petrec sub ochii noștri, și pe cari fiecare dintre noi le poate observa.

În primul rând în schimbările produse de râuri, cari sunt destul de însemnate, și e curios că foarte puțin sunt băgate în seamă. Țăranul și intelectualul observă, dar nu-și dă seamă de forța ce este în apă, care mută munții.

Orice apă, dela izvor până la mare, când curge duce cu sine multe de toate. Duce ce aduce.

Adâncul mării e mai supus schimbărilor, deși în contul suprafeții Pământului: adevă deasupra solului sunt ape, cari an de an, duc cu sine materii (nisip, lemne, plante ș. a.) pe cari apoi le depune pe fundul mării. De aceea am adus ca exemplu în primul rând marea întrucât aici schimbarea e mai evidentă.

În natură nimic nu dispăre, e un principiu universal. Astfel fiecare fir de nisip dus de picurii de apă, dela izvor până la mare va avea locul său, își va schimbă forma întrucâtva, ba poate și natura însă nu încetează de a mai există.

Apa îndeplinește o muncă uriașă pe pământ, și această muncă e un factor însemnat pentru cercetările geologilor, cu privire la sol. Apa desgroapă, descoperă unele lucruri foarte interesante, minerale, fosile de plante și animale și prin această descoperire lumea înaintează în cunoașterea trecutului Pământului. Din natura apei, socotită după sârurlie ce conține, cari iese din un munte sau deal se poate constată ce element predominant conține muntele, adevă din ce fel de minerale e format. În o vale sunt mai multe feluri de petrii, dar nu-s toate locale, adevă din ținutul acela, ci pot fi și din alte locuri mai depărtate, astfel că dă posibilitatea să deducem că în un loc sau altul ce se poate găsi, dintre minerale sau metale.

Apa duce cu sine nisip foarte mult, și acest nisip cu timpul e o cantitate considerabilă, ce nu se prea observă la suprafață de unde e dus, ci mai mult în mare, unde e depus. Bunăoară sau făcut cercetări relativ la fluviul Mississippi, care e cel mai lung și cel mai adânc (nu și cel mai lat) fluviu de pe suprafața

Pământului, cât nisip duce an de an; astfel că a căutat care e celeritatea apei, înălțimea râului unde se varsă, au căutat câtă apă curge pe oară, precum și cât nisip și de aici au putut calcula cât duce pe an, ș. a. m. d. Astfel că fundul mării se schimbă an de an, se înalță. Dar nu e singurul care lucră la schimbarea continuă; sunt toate râurile dela pârăuș, fluviu până la mare.

După cum se schimbă întrucâtva adâncul mării, chiar așa se schimbă și suprafața Pământului în decursul timpului tot prin acțiunea apei. Un deal sau munte încetul cu încetul scade sau se înalță, dacă se adâncește valea, — râurile prin vărsări își schimbă alvia lăsând în urmă surpături, un deal se surpă, altul se formează, astfel că cu timpul configurația Pământului nu e aceeaș în continuu, ci se schimbă încetul cu încetul.

Schimbări mari produc și vulcanii prin erupțiile lor. O erupție nimicește ținuturi întregi, le schimbă harta, așa că după o erupție mare, puține rămân neschimbate în jurul acela. Prin erupțiile de pe lângă mare, se schimbă nivelul mării, după cum se înalță ori scade. Pe insulele de natură vulcanică schimbările sunt foarte însemnate, întrucât prin erupțiile vulcanilor submarini sau supramarini, se nasc sau nimicesc insule, ținuturi nouă. Pe mare foarte des obvin cazuri de aceste, anume, că acolo unde a fost vietate și vieață peste un timp nu mai e nimic, i-a înghițit marea cum s'ar zice.

Intre schimbările cari se produc pe Pământ, prin cari configurația lui se schimbă, se pot socoti întru câțva și căderea bolizilor, a meteoriților, sau a stelilor cum zice poporul. În imensul spațiu pe lângă anumite sisteme sunt planete, sateliți, comete, meteori și bolizi. Soarele nostru ca familie încă are membrii aceștia. Dintre acești membri ai sistemului, meteoriții, meteorii, merg cu o iuteală uimitoare printre planete și ajungând în atmosfera unui planet, prin frecarea mare, se încălzește, se aprinde și exploadează, iar ce a explodat cade pe suprafața respectivului planet. Pe Pământ încă cad încontinuu, ceace se constată, și astfel cu timpul (foarte lung) cantitatea ce a căzut va fi considerabilă și contribuie la alterarea, schimbarea configurației suprafeței Pământului.

Mai e un caz, care încă este destul de însemnat. Anume secarea lacurilor. E fapt constatat că lacurile scad încetul cu încetul; multe lacuri mai mici a dispărut, altele au mai secat astfel că harta respectivelor ținuturi se schimbă încontinuu în măsură mai mare sau mai mică.

De vom compară harta unui ținut din diferite epoce, ușor putem recunoaște eventualele schimbări. De vom compară harta de azi cu una de acum 100 sau 1000 de ani, schimbările produse — cele mai mari vor fi cadente: ivirea, dispariția unor insule, sau a unor lacuri, râuri etc. Peste 1000, 2000, 1.000.000 de ani deja configurația va altera mult față de cea de azi. Notez, că deși geologia nu prea socotește în zeci sau sute, ci în mii și milioane de ani, dar totuși poate reduce schimbările întâmplare în un timp îndelungat la un timp mai scurt.

Am amintit în liniamente generale, unele cauze cari contribuiesc la schimbarea configurației Pământului nostru. Lucrul e cât se poate de interesant pentru cel ce îl interesează și plăcut. Nu pe oricine l'ar interesa chestiile acestea, dar ar fi bine dacă fiecare s'ar gândi și la aceea ca să cunoască ce e în jurul său, să descopere vieața ce e în neînsuflețit, să înțeleagă că și cel ce nu grăiește, poate spune și mărturisii, și

că mărturia uneori poate fi de folos. Dacă omul se crede stăpânul naturii, silească se s'o stăpânească, s'o cunoască.

Dacă cineva e martor la unele momente principale, din cari am amintit, face un serviciu mare științei, semenilor săi, dacă le notează, le adună; de poate, să le studieze, de nu, să le pună la dispoziția celor cari se ocupă cu cunoașterea naturii, a Pământului nostru, care ne susține, ne hrănește cu ajutorul de sus și sub conducerea înțeleaptă a autorului legilor după cari se întâmplă totul în natură, în univers.

Budapesta la 7/20 Octomvrie 1917.

Atanasie Popa.

INFORMAȚIUNI.

Restrângerea dreptului de a cumpără moșii. Ministrul de agricultură, dl Mezössy Béla a anunțat într'una din ședințele trecute ale dietei, că transcrierea dreptului de proprietate — excepționând cazul de moștenire — asupra unei moșii, va fi condiționată în viitor de concesiunea statului. Motivul acestei dispozițiuni reacționare e, că în comitatele dela granița țării pământurile s'au aflat în mâinile unor elemente, cari n'au prestat în orice împrejurări proba de foc a patriotismului. Aceasta situație, pentru a cărei înlăturare s'au ridicat voci în presă și în urma acestora apoi și în publicul mare, nu se mai poate tolera, ci e de lipsă, ca pentru apărarea comitatelor dela frontieră să întrevină statul. Afară de aceea guvernul trebuie să ia încă de pe acum dispoziții, ca soldații din tranșee și cetățenii emigrați în America, când se vor întoarce să poată ajunge la pământ și că proprietarii mici, cari și-au câștigat și economisat parale, voind să-și cumpere moșii să nu poată fi exploatați și înșelați de speculanți.

Laudă soldaților români. Cetim în „Drapelul“: „Pester Lloyd“ publică în Nr.-ul său de Marți dimineața un raport mai lung de pe frontul tirolez, unde a decorat zilele acestea monarhul pe primul oficer cu medalia de aur. Din acest prilej au fost laudați alături cu soldații bosnioci și vienezi, soldații români, că au fost cu prilejul unui atac primejdios de noapte „bravi ca totdeauna“. Nu suferim de orgoliul amurului propriu, dar cuvintele acestea ar trebui trimbițate din goarne și fanfare până ce vor ajunge la urechile celor ce inițiază acum la Budapesta o mare acțiune de depozedare a Românilor dela frontiere, spre a scăpa „patria“ de „tradarea“ Românilor“.

Decorat. Părintele Ioan I. *Ardelean* din Chitighaz, preot militar în rezervă, staționat în Cilli, a fost decorat a treia oară, de data asta cu crucea de aur pentru merite cu coroană pe banda de vitejie.

Internarea unui metropolit. Metropolitul Teoctitos din Atena a fost destituit și internat pe doi ani într'o mănăstire, pentrucă a participat la conjurația contra lui Venizelos.

Di Ioan Clopoțel, cand. phil., colaborator literar al mai multor ziare, a fost numit profesor de religie și limba română la institutul pedagogic român și catihet la liceul de stat din Caransebeș.

Moarte de erou. Sublocotenentul *Victor Putcoviciu*, absolvent al școlilor comerciale superioare din Timișoara, lovit de o granată a murit moarte de erou, în 4/17 Septembrie a. c., pe frontul italian, în etate de 20 ani și a fost înmormântat în cimiteriul militar din St. Daniel. A servit la regimentul de inf. 63, mai apoi la reg. 43. Pe frontul italian a stat neîntrerupt timp de 8 luni și a luat parte la cele mai grozave lupte. A căzut și în captivitate, dar prin istețime și curaj personal a scăpat și s'a reîntors la regimentul său. Di Iuliu Putcoviciu, învățător pensionat, și-a pierdut în acest brav ostaș pe unicul său fiu. Il deplânge nemângăiatul părinte, sora Victoria, măritată Serbu, cumnatul Ananie Serbu, paroh ort, român în P. Susag, nepoata Elena și numeroase rudenii. Transmitem îndureratei familii condolențele noastre.

Palestina stat ovreesc. Ziarul englez „Manchester Guardian“ insistă ca Palestina să fie transformată în stat ovreesc sub protectoratului Ententei, având în numele acesteia să exerciteze controlul Anglia sau Statele-Unite.

Uz ingenios. Și regii își au datorințele lor față de Dumnezeu și față de oameni. La alegerea prințului în Abesinia d. ex. există obiceiul ingenios cu scopul, ca datorințele de regent să se întipărească adânc în inima noului domnitor. Înaintea lui pășesc patru dintre cei dintâi fruntași ai imperiului. Primul poartă un craniu de om, al doilea un vas cu pământ, al treilea un vas cu foc, al patrulea o sabie. Patriarhul, care se află în frunte, ia craniul din mâinile celui dintâi și vorbește către alesul domnitor: Aduți aminte Domnitorule, că capul tău va fi odinioară asemenea craniului acestuia. De aceea dă-ți silința, ca să nu pierzi coroana vecinică pentru cea pământescă! Prezentând apoi vasul cu pământ zice: Ca acest pământ mort sunt toate bogățiile, de aceea nu-l adoră drept idol! Ținând vasul cu foc zice: Prin exemplul tău fii supușilor tăi lumină, asemenea focului care nu se stinge! În sfârșit ia sabia și zice: Să nu vulnerezi pe supușii tăi cu sabia, ci gândește-te, că nu înzadar ți-s'a dat ție sabie; răsbună cu ea crima ori unde o vei întâmpină. (Trad. din „Hausblätter“ de N. V. preot militar.) F. D.

Concurs

Sistemizându-se postul de capelan temporal pe lângă parohul din Giriș (Körösgyères) Romul Mangra, pentru îndeplinirea acestui post, se publică concurs,

cu termen de alegere de 30 zile, dela prima publicare în organul oficios.

Beneficiul este următorul:

1. Din 38 iug. a) 1200 □ st. pământ parohial, capelanul are 12 iug. a) 1200 □ st.
2. Din birul parohial $\frac{1}{2}$.
3. Din stole $\frac{1}{2}$.

Casa parohială cu intravilanul, o folosește parohul. Deci de cuartir se va îngriji capelanul.

Darea după beneficiu, o va solvi-o capelanul fiitor.

Parohia este de clasa I, deci recurenții sunt poftiți a-și înaintă petițiile cu documentele originale pretinse în concluzul sinodal de Nr. 84/910 și cu atestat de moralitate, adresate comitetului parohial din Giriș, la P. O. oficiu protopopesic din Oradea-mare, având a se prezenta cu stricta observare a prescrișelor regulamentare, în sf. biserică de acolo, pentru a-și arată capabilitatea în tipic, cântare și oratorie.

Alesul va avea a săvârși toate funcțiunile în și afară de biserică, să țină regulat oarele de catehizațiune, fără a pretinde pentru catehizări ceva dela biserică.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Andrieu Horvath* m. p., protopopul Orăzii-mari.

—□—

2—3

BIBLIOGRAFII.

A apărut

Dr. Petru Barbu: „Magii dela răsărit, cântece și cuvinte pentru copiii, cari umblă cu steua“. Scopul cărții este să reformeze frumoasa noastră datină străbună: Umblarea copiilor cu steua. Se atrage atențiunea D. D. catiheți și învățători asupra acestei cărți și se recomandă răspândirea ei în popor și la elevii școalelor populare. — Prețul 60 fil. La comande mai mari se dă rabatul cuvenit.

—□—

Calendarul diecezan pe anul 1918.

Editura și tiparul tipografiei diecezane din Arad. Conține cronologia, zilele, sărbătorile și mersul vremei în anul 1918. Calendar și sfaturi economice. Consemnarea târgurilor din Ungaria. Tarifa nouă poștală. Scala nouă a timbrelor. Șematismul metropoliei și în special al diezei Aradului. Bucăți literare din peana unor scriitori distinși. Partea literară e împodobită cu clișeele preoților noștri militari, a eroilor, ce și-au jertfit vieța pentru tron și patrie, și biografiile lor. Prețul unui exemplar cu șematism 1 cor. 20 filer, fără șematism 90 fileri. Se poate procura la

Librăria diecezană, Arad str. Deák Ferenc Nr. 35.